

регулювання майна в морському порту, воно базується на наступних принципах:

- за державою зберігаються стратегічні об'єкти, такі як: причали, гідротехнічні споруди, об'єкти портової інфраструктури загального користування, під'їзні шляхи.
- збереження і створення, зокрема на основі об'єднання майна приватної, державної і комунальної форм власності, єдиних майнових комплексів, розташованих в межах території і акваторії морського порту [12].

Земельні ділянки можуть знаходитись в державній, комунальній і приватній власностях [1]. Що стосується приватизації, то стратегічно важливі об'єкти приватизації не підлягають. Їй підлягають лише публічні акціонерні суспільства і єдині майнові комплекси.

Також існує закріплений перелік функцій, який залишається за державою. Проте він дуже обширний, це заважає грамотному державно-правовому регулюванню. Вихід з цієї проблеми полягає в тому, що держава повинна залишити за собою лише функції землевласника і регламентаційну, всі інші функції необхідно передати приватним компаніям, це допоможе вивести порт на новий рівень роботи.

Взаємодія між приватними компаніями і портовими властями можлива завдяки договорам оренди, концесії, про спільну діяльність. Проте проблема полягає в тому, що на практиці застосовується лише договір оренди. В оренду здають причали, земельні ділянки строком до 49 років. Для ефективного державно-правового регулювання, необхідно, щоб більшого поширення і вживання на практиці отримав договір концесії, згідно з яким приватні компанії отримують в користування об'єкти портової інфраструктури строком на 50–70 років, це дозволить підвищити рівень державно-правового регулювання

Отже, державно-правове регулювання спрямоване на організацію певної сфери життєдіяльності суспільства з боку держави за допомогою нормативно-правових актів. Воно регулює державні сфери життєдіяльності, однією з яких є економічна.

Порти є важливими стратегічними і економічними об'єктами, які потребують чіткого, грамотного державно-правового регулювання. Для того, щоб воно було таким необхідним:

- Здійснити деякі трансформації організаційно – правової структури, тобто адміністрацію розформувати і створити два структурні підрозділи, які б спеціалізувалися на здійсненні своїх завдань;
- Здійснити передачу деяких державних функцій приватним компаніям, а за державою закріпити функції землевласника і регламентаційну;
- Задача портових об'єктів в концесію приватним компаніям, що дозволить об'єднати їх інтереси і створить хороші умови для здійснення господарської діяльності, яка пов'язана з державно-правовим регулюванням.

Література.

1. Проект закона о морских портах Украины. [електронний ресурс] <http://jurisprudent.info/news/prinyat-zakon-o-morskix-portax-ukrainy.html>.
2. Грушевська Е.В. Правовое регулирование деятельности морских портов: некоторые аспекты// економічні інновації. – № 46. – С. 205–214.
3. Онищенко С., Абадаржи Е. Что такое современный морской торговый порт //судоходство. – 2008. – № 3. – С. 11–15.

4. Макушев, П. А. Транспортный менеджмент: учеб. пособ. / П.А. Макушев, И.М. Москвиченко, Э.В. Тростянецкая. Под ред. А.О. Балобанова. – Одесса : Астропринт, 2004. – 183 с.

5. Крыжановский Г. И. Морские торговые порты Украины в рыночных условиях: монография –Одесса: астропринт, 2008. – 184 с.

6. Пьянов Н.А. Государственно-правовое регулирование: Понятие и стадии: Аннотация: Опубликовано: Сибирский Юридический Вестник. – 1999. – № 2.

7. Общая теория права и государства / Под ред. В.В. Лазарева. М., 1994. – С. 304, 307.

8. Александров Н.Г. Право и законность в период развернутого строительства коммунизма. М., 1961. – С. 188–195; Явич Л.С. Проблемы правового регулирования советских общественных отношений. М., 1961; Горшенев В.М. Участие общественных организаций в правовом регулировании. М., 1963; Алексеев С.С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве. М., 1966.

9. Лившиц Р.З. Теория права. М., 1994. – С. 59–69; Алексеев С.С. Философия права. М., 1997. – С. 5–6; Нерсисян В.С. Юриспруденция: Введение в курс общей теории права и государства. М., 1998. – С. 3–8, 40–50.

10. Павлов А.В. Правовое регулирование деятельности морских портов: Юридический практикум.

11. Лесник Александр. Программа совершенствования управления и развития морского портового хозяйства Украины//Порты Украины. – № 05(43)2003.

12. Горячие новости [электронный ресурс] <http://rogorelov.com.ua/21022012>.

13. Сырых В.М. Теория права и государства. М., 1998. – С. 128–129.

УДК 351.82:001.76:336.143

Вікторія Меньяло

ОПТИМІЗАЦІЯ БЮДЖЕТНИХ ВИТРАТ НА НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ І РОЗРОБКИ ЯК МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У даній статті досліджено вплив різних джерел фінансування наукової, науково-технічної діяльності на обсяг реалізованої інноваційної продукції промислових підприємств та доведено, що він лінійно залежить від обсягу коштів, які витрачають вітчизняні підприємства на проведення наукових досліджень, і не пов'язаний безпосередньо з обсягами фінансування науки з Державного бюджету України. Запропоновано шляхи вдосконалення механізмів державного фінансування науки в Україні з метою перетворення її на потужний ресурс інноваційного розвитку країни.

Ключові слова: фінансування наукової, науково-технічної діяльності, інноваційний розвиток, Державний бюджет, інноваційна продукція, державне регулювання.

© Меньяло В.І., 2012.

У країнах з розвинутою та перехідною економікою протягом останніх тридцяти років відбувається інтенсивний процес трансформації науково-технологічних систем у потужну виробничу силу завдяки забезпеченню тісного взаємозв'язку між науковими дослідженнями та потребами економічного розвитку. Українська ж економіка в період фінансово-економічної кризи гостро відчула негативні наслідки фактичної відсутності реформ у науково-технологічній сфері та неготовність науково-інноваційної системи до швидкого впровадження науково-технічної продукції в промисловості, енергетиці, ЖКГ – галузях, де потенційні втрати від використання застарілих технологій особливо значні [7].

У всьому світі витрати на наукові дослідження виступають вирішальним фактором у забезпеченні економічного прогресу, оскільки саме науковий потенціал країни і здатність до його реалізації детермінують інноваційно-інвестиційний розвиток економічної системи [1].

Питання фінансового забезпечення науки в Україні досліджували багато учених: О. Амосов, О. Бойко, В. Геєць, Б. Данилишин, А. Землянкін, А. Монаснко, С. Ніколаєнко, В. Полохало, М. Стріха, Я. Яцків та ін., які у своїх працях звертали увагу на те, що для перетворення науки на потужний ресурс інноваційного розвитку необхідно, насамперед, забезпечити її належне фінансування, у тому числі з боку держави, принаймні не нижче законодавчо встановленого мінімуму в 1,7% ВВП [5].

Але тут одразу виникає питання, чи призведе просте збільшення видатків на науку з Державного бюджету України, навіть удвічі, до стрімкого інноваційного розвитку економіки країни?

Тому у цій статті автор поставив за мету дослідити вплив різних джерел фінансування наукової, науково-технічної діяльності в Україні на інноваційну активність вітчизняних підприємств та на підставі проведеного аналізу запропонувати нові підходи щодо вдосконалення механізмів державного фінансування науки в Україні.

У табл. 1 представлено структуру витрат на наукову, науково-технічну діяльність в Україні за різними джерелами, з якої видно, що:

1) витрати на наукову, науково-технічну діяльність в Україні протягом останніх років зменшилися з 1,20% до 0,82% ВВП (у тому числі з Державного бюджету – до 0,34%). Для порівняння, у країнах Європейського

- 2,7% [3]. Поза межами ЄС, найвищого показника досягнуто в Японії – 3,17% та Південній Кореї – 2,99% [2];

2) з кожним роком зменшується частка коштів вітчизняних підприємств у загальному обсязі фінансування наукових, науково-технічних робіт, які у 2010 році вклали у розвиток науки навіть менше коштів, ніж іноземні інвестори.

3) має стійку тенденцію до збільшення обсяг фінансування наукової діяльності в Україні за рахунок іноземних джерел, який на сьогоднішній день складає 26% від загального обсягу фінансування;

4) внесок всіх інших джерел (місцевих бюджетів, позабюджетних фондів, кредитів, власних коштів наукових організацій) залишається на рівні близько 10%.

Проведений аналіз свідчить про те, що:

по-перше, держава, з одного боку, не передбачає достатньо коштів з Державного бюджету України на розвиток наукової, науково-технічної діяльності, а з іншого, не створює належних умов для розвитку ефективних кредитно-інвестиційних механізмів її стимулювання;

по-друге, з кожним роком скорочується частка коштів вітчизняних підприємств у загальному обсязі фінансування наукової діяльності і відбувається це, в першу чергу, за рахунок зростання внеску іноземних інвесторів у розвиток цих видів діяльності, а це означає, що вітчизняний науково-інноваційний потенціал здебільшого на соціально-економічний розвиток інших країн. За статистикою [4, с.79], у 2010 році на виконання науково-технічних розробок було спрямовано 48% загального обсягу витрат на наукову діяльність, які на 46,1% профінансовані іноземними фірмами, на 23,7% - організаціями підприємницького сектору, 8,1% - за рахунок бюджетних коштів. Таким чином, майже половина науково-технічних розробок українських вчених (за загальним обсягом фінансування) перейшла у власність іноземних держав і вже не може бути використана на користь вітчизняної економіки.

Розглянуті вище негативні тенденції щодо стану державної підтримки наукової діяльності як прямими, так і непрямими методами відображаються і на стані української економіки: з огляду на те, що обсяг коштів, вкладених у науку, щорічно зменшується майже з усіх джерел, з кожним роком зменшується і інноваційна активність українських підприємств, про що свідчать дані табл. 2, в якій представлена інформація щодо обсягу реалізованої інноваційної продукції в Україні за 2005–2010 рр.

За допомогою кореляційного аналізу [8] спробуємо встановити наявність зв'язку між обсягами фінансу-

Таблиця 1

Обсяги фінансування наукових та науково-технічних робіт (у% ВВП) за джерелами фінансування [6] впродовж 2005–2010 рр.

Джерело фінансування	2005	2006	2007	2008	2009	2010
всього	1,17	0,95	0,85	0,85	0,86	0,82
у т. ч. за рахунок коштів Державного бюджету	0,39	0,37	0,39	0,42	0,38	0,34
вітчизняних підприємств	0,29	0,29	0,24	0,22	0,21	0,18
іноземних інвесторів	0,28	0,19	0,14	0,14	0,19	0,21
інших джерел	0,11	0,1	0,08	0,07	0,08	0,09

союзу показник наукоємності ВВП у середньому складає 1,9%, у Фінляндії й Швеції – 3,7%, США і Німеччині

вання наукової, науково-технічної діяльності з різних джерел та обсягом реалізованої інноваційної продукції

Обсяги реалізованої інноваційної продукції за 2005–2010рр. [4, 6]

показник	роки					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Обсяг інноваційної продукції (у% до загального обсягу реалізованої промислової продукції)	6,5	5,6	5,6	5,0	4,8	3,8

Таблиця 3

Значення коефіцієнтів парної кореляції Пірсона r між обсягами фінансування НДДКР з різних джерел (x) та обсягом реалізованої інноваційної продукції (y)

Обсяг реалізованої інноваційної продукції	Джерела фінансування НДДКР (x)				
	державний бюджет	вітчизняні підприємства	іноземні інвестори	інші джерела	загальний обсяг фінансування
y	0,5049	0,91228	0,3326	0,5084	0,8105

в Україні. Результати аналізу, отримані з використанням вбудованої функції «Коррел» в Microsoft Excel [9], представлені у табл. 3.

Як відомо, коефіцієнт кореляції може приймати значення в діапазоні $[-1;1]$. Позитивне значення $r > 0,75$ свідчить про наявність сильного прямого зв'язку між досліджуваними парами факторів.

Як і слід було очікувати, існує суттєвий прямий зв'язок між загальним обсягом фінансування науки в Україні та обсягом реалізованої інноваційної продукції з коефіцієнтом парної кореляції $r = 0,8105$, що в котрий раз доводить провідну роль науки як рушійної сили інноваційних перетворень в економіці країни.

У той же час, відсутня кореляція між обсягом фінансування наукової, науково-технічної діяльності, що здійснюється з Державного бюджету України, та ефективністю інноваційної діяльності: $r = 0,5049 < 0,75$, з чого можна зробити висновок, що хоча на сьогодні держава і залишається головним інвестором розвитку науки в Україні, з бюджету якої покривається понад 40% витрат на проведення НДДКР, вона безпосередньо не впливає на інноваційну активність українських підприємств, що можна пояснити, у тому числі і тим, що 75% державних коштів, що виділяються на науку, йде на фінансування її державного сектору, 11% – сектору вищої освіти і лише 14% – на підтримку підприємницького [4].

Як видно з табл. 3, найбільшим чином на обсяг реалізованої інноваційної продукції впливає той обсяг коштів, які вкладають у розвиток наукової, науково-технічної діяльності вітчизняні підприємства. Іншими словами, на сьогоднішній день створення і впровадження нововведень здійснюється переважно за власні кошти самих підприємств. Коефіцієнт кореляції у цьому випадку є найбільшим і дорівнює: $r = 0,9123$, а коефіцієнт детермінації $r^2 = 0,83$ вказує на те, що 83% варіації обсягу інноваційної продукції (y) пояснюється варіацією фактору x – обсягом коштів, які вклали вітчизняні підприємства у наукову, науково-технічну діяльність.

За допомогою інструменту аналізу даних «Регресія» в Microsoft Excel [8,9] знайдемо рівняння регресії, що пов'язує ці дві величини, яке будемо шукати у вигляді: $y = a + b x$.

Отримаємо для лінійного рівняння регресії наступний вираз:

$$y = 0,751 + 18,735 x.$$

Параметр регресії b дозволяє зробити висновок, що збільшення обсягу вкладених підприємствами у науку коштів на 1% ВВП приводить до збільшення обсягу реалізованої інноваційної продукції (у% від обсягу реалізованої промислової продукції) на 18,735%.

Оцінку статистичної значущості рівняння регресії в цілому проведемо за допомогою F - критерія Фішера. Оскільки фактичне його значення $F_{\text{факт}} = 19,84 > F_{\text{табл}} = 7,71$ (при рівні значущості $\alpha = 0,05$) [9], то рівняння регресії вважається статистично значущим.

Таким чином, проведений кореляційний та регресійний аналізи свідчать про те, що залежність обсягу реалізованої інноваційної продукції (у% від загального обсягу реалізованої промислової продукції) від обсягу коштів (у% ВВП), вкладених вітчизняними підприємствами у фінансування наукових, науково-технічних робіт, як показано на рис. 1, носить лінійний характер. Інакше кажучи, інноваційна активність промислових підприємств напряму залежить від їхніх витрат на проведення наукових, науково-технічних робіт.

На підставі проведеного аналізу можна зробити наступні висновки.

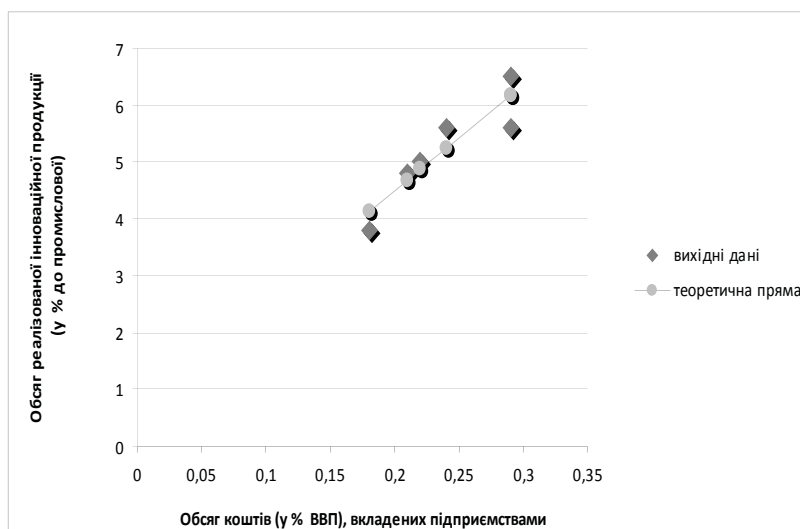

Рис. 1. Залежність обсягу реалізованої інноваційної продукції (у% від загального обсягу реалізованої промислової продукції) від обсягу коштів (у% ВВП), вкладених вітчизняними підприємствами у фінансування наукових, науково-технічних робіт

Збільшення обсягу фінансування наукової, науково-технічної діяльності за рахунок Державного бюджету України безпосередньо не впливає на підвищення інноваційної активності українських підприємств, оскільки левова його частка витрачається на базове фінансування наукових установ, насамперед, академічних, та наукових досліджень вищих навчальних закладів, які у більшій мірі орієнтовані на фундаментальні дослідження, що не одразу знаходять застосування у сучасній економіці.

Виконання наукових досліджень і розробок, необхідних для виробництва, а також впровадження інновацій на підприємствах здійснюється переважно за рахунок самих підприємств, які для цього не мають ані достатньо коштів, ані достатньо стимулів.

Враховуючи вищевикладене, вважаємо, що державна політика щодо подальшого розвитку науки в Україні повинна забезпечувати перетворення її на потужне джерело економічного зростання, а для цього необхідно змінити самі принципи державного фінансування науки в Україні, а також розробити комплекс заходів щодо стимулювання вітчизняних підприємств до здійснення інноваційної діяльності, а саме:

- забезпечити поступовий перехід від базового фінансування (фінансування організацій) до конкурсного, грантового фінансування НДДКР, насамперед, тих проектів, які мають велике значення для подальшого соціально-економічного розвитку країни (фінансування результатів);
- досягти оптимального, апробованого світовою практикою, співвідношення між фінансуванням фундаментальних, прикладних досліджень та науково-технічних розробок 15:25:60 [4, с. 5];
- забезпечити створення та законодавчо унормувати діяльність державних і недержавних інноваційних та інвестиційних фондів (із залученням на вигідних умовах під державні гарантії коштів приватного капіталу), які на конкурсній основі виділятимуть кошти підприємствам на фінансування наукових досліджень і розробок та їх подальше впровадження у сферу матеріального виробництва;
- запровадити систему податкових стимулів для підприємств, які вкладають кошти у наукову діяльність і забезпечують випуск інноваційної продукції; одночасно застосовувати санкції до підприємств, які випускають застарілу продукцію та не займаються переобладнанням виробництва, а також використовують енергоємні та екологонебезпечні технології;
- підвищити вартість праці в Україні, оскільки за умов наявності дешевої робочої сили роботодавцю немає сенсу вкладати кошти у модернізацію виробництва.

Виконання цих заходів дозволить ліквідувати той розрив, який на сьогодні існує між науковою і виробничими сферами, що, з одного боку, забезпечить належне фінансування української науки та створить попит на її результати, а з іншого, дозволить підвищити конкурентоспроможність вітчизняної економіки та вивести її на шлях інноваційного розвитку.

Література.

1. Гончаров Ю., Касич А. Науковий потенціал як фактор розвитку інноваційно-інвестиційної системи України / Ю. Гончаров, А. Касич // Управління економікою: теорія і практика. – 2006. – С. 42–51.
2. Другов О. О., Сухаревич В. Т. Удосконалення фінансового забезпечення сфери науки в Україні / О.О. Другов., В. Т. Сухаревич // [Електронний ресурс].

– Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/6458>.

3. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава: Програма економічних реформ на 2010–2014 роки / Комітет з економічних реформ при Президентові України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.president.gov.ua.

4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: статистичний збірник. – К.: ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України», 2011. – 282 с.

5. Про наукову, науково-технічну діяльність: Закон України від 13.12.1991 р. /№ 1977 - XII/Верховна рада України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

6. Статистичний щорічник України за 2010 рік / За ред. О. Г. Осауленка. - К.: Державний комітет статистики України, 2011. – 560 с.

7. Стріха М., Олексюк Б. Наука та інноваційний розвиток України / М. Стріха, Б. Олексюк // [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://ukrslovo.org.ua/ukrayina/nauka-i-osvita/nauka-ta-innovatsijnyj-rozvytok-ukrayiny.html>.

8. Шалабанов А. К., Роганов Д. А. Эконометрика: учебно-методическое пособие.– Казань: ТИСБИ, 2004. – 198 с.

9. Шалабанов А.К., Роганов Д.А. Практикум по эконометрике с применением MS- Excel. – Казань: ТИСБИ, 2008. – 53 с.

УДК 341.232:339.92:355.1(477)

Юрій Овчаренко

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У статті розглянуто основні поняття, види та напрями міжнародного військового співробітництва. Проаналізовано правову основу міжнародного військового співробітництва та його організації. Визначено структуру органів управління, відповідальних за здійснення міжнародного військового співробітництва та їх повноваження.

Ключові слова: *воєнно-політичне співробітництво, військове співробітництво, військово-технічне співробітництво, миротворча діяльність, міжнародні військові навчання.*

➤ Після набуття Україною незалежності у 1991 році вона чітко оголосила про свій європейський вибір та проведення зовнішньої політики, спрямованої на європейську інтеграцію. Курс на європейську інтеграцію є природним наслідком здобуття Україною незалежності. Його витоки – в історії нашого народу та усвідомленні права жити в демократичній, економічно розвиненій, соціально орієнтованій країні. Його мета – створення шляхом масштабних внутрішніх перетворень умов для входження до спільноти європейських розвинутих країн.